

США ТА КРАЇНИ СХОДУ

УДК 327 (73+510+515)

<http://doi.org/10.17721/2521-1706.2018.05.72-85>

Галина Мінгазутдінова,
кандидат історичних наук,
історик науково-дослідної частини історичного факультету,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЕВОЛЮЦІЯ ТИБЕТСЬКОГО ПИТАННЯ В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ США ТА ЙОГО ВПЛИВ НА АМЕРИКАНСЬКО-КИТАЙСЬКІ ВІДНОСИНИ (1949 – 2018 РР.)

***Анотація.** У статті розглядається становлення тибетського нарративу в зовнішній політиці США протягом ХХ – поч. ХХІ ст. Встановлено, що на початку ХХ ст. та в перші роки комуністичного правління в Китаї Тибет становив собою де-факто незалежне утворення, яке підтримувало відносини з провідними країнами західного світу – Великою Британією та США. Попри практику міжнародних обмінів з ними, однак, Лондон та Вашингтон не поспішали визнавати самостійність Тибету, що заклало підвалини для специфічності його статусу в міжнародних відносинах в наступні десятиліття. Особлива увага приділяється зусиллям тибетської влади в екзилі встановити контакти зі США та західним світом для висвітлення реального становища мешканців Тибету під керівництвом Компартії та її внутрішньої політики щодо ТАР. З'ясовано, що протягом окресленого періоду політика США щодо Тибету була прямо пов'язаною з рівнем політичної та економічної сили Китаю на міжнародній арені. Курс на «тибетське питання» в зовнішній політиці Вашингтону протягом ХХ – поч. ХХІ ст. не можна назвати однорідним: від короткочасного фактору стримування Китаю часів Мао Тибет повільно відходив на периферію вашингтонської політики в Азійсько-Тихокеанському регіоні у II-й пол. ХХ ст. На основі свідчень американських спеціалістів та тибетських дисидентів зроблено висновок, що стан тибетської культури, буддизму, освіти та прав людини на території Китаю знаходиться під контролем з боку Пекіну та викликає серйозні занепокоєння.*

***Ключові слова:** Тибет, США, Китай, міжнародні відносини, права людини, національне самовизначення, Далай-лама XIV.*

Протягом останніх десятиліть американські адміністрації надавали перевагу застосування прагматичного підходу до свого новітнього опонента в рамках постбіполярного світу – Китаю. Великою мірою це пов'язано з тим, що з 1980-х рр. ХХ ст. КНР вдалося набути міжнародної ваги за рахунок збільшення регіонального авторитету й впливу та економічного внеску в світову систему обміну товарами. У рамках практичного підходу США, репрезентовані власне адміністрацією та ТНК, і зараз продовжують застосовувати фактори міжнародної торгівлі та зовнішніх інвестицій для стримування Китаю на міжнародній арені та для направлення Пекіну в русло дотримання демократичних цінностей, серед яких для внутрішньої політики Китаю і зараз найбільш проблематичними та контроверсійними залишаються питання подолання корупції, захист довілля та дотримання прав людини. За словами держсекретаря Х.Клінтон, зараз останній з цих трьох пунктів у Китаї продовжує зоставатися на «жалюгідному рівні» [1]. Основними больовими точками Китаю в проблематиці дотримання прав людини є, по-перше, Сінцзянь-Уйгурський автономний регіон (СУАР) та, по-друге, Тибетський автономний район (ТАР), утворений в 1965 р. на основі 2,7 млн.

тибетської спільноти з загальної кількості 6 млн. етнічних тибетців, що проживають по всій території «історичного Тибету» в Азійсько-Тихоокеанському регіоні [2, с. 21].

Попри свою відверту економічну непривабливість та специфічне географічне положення, Тибет становив собою інтерес для країн Азійсько-Тихоокеанського регіону в першу чергу як буферна зона між Індією та Китаєм. Власне, для Китаю в стратегічному відношенні Тибет, межуючи з Непалом, М'янмою, Індією, Бутаном та індійським Сіккімом, виконує такі ж військові та стратегічні функції, як СУАР та Внутрішня Монголія на інших флангах оточення Китаю [3, с. 5]. Крім того, Китай як за часів Гоміньдану, так і при комуністичній владі розглядав Тибет як частину своїх історичних земель.

Проблематика Тибету в контексті міжнародних відносин розглядалася протягом 1990-х – 2010х рр.. не лише в статтях та монографіях визначних науковців, але й ставала об'єктом дослідження та вивчення в рамках магістерських студій [4] та висвітлювалася в мемуарній літературі [5 – 6]. Серед безпосередньо монографічної літератури та наукових статей необхідно відзначити внесок в розгляд тибетської проблематики в міжнародних відносинах, у зносинах між США та Китаєм та в питанні дотримання прав людини таких американських авторів, як М.Гольдштейн [7 – 9; 24], В.Г.Воз [3], Ш.Хом [10], А.Бекмайер [11], К.Думбо [12], П.Кон [13]. В українській та російській науці Тибет як фактор впливу на американсько-китайські відносини розглядали Б.Гончар [14], О.Коваль [15], О. Шевчук [16], О.Гуліна [17], Т.Андреєва [18], С.Мірошніков [19]. Опосередковано даної тематики в своїх дослідженнях з китайістики торкаються А.Овчаренко [20], Є.Ярошенко [21] та І.Гаррі [22]. Зазначимо, однак, що у великій кількості розглянутих робіт науковців з України та Росії, на відміну від їхніх американських візаві, питання «тибетського фактору» в китайсько-американських зносинах та світовій політиці загалом розглядається переважно через призму сепаратистських тенденцій та загрози цілісності «єдиного Китаю». Пропоноване наукове дослідження, окрім аналізу розвитку тибетського питання в зовнішній політиці США та його місця у відносинах між Вашингтоном та Пекіном, має на меті заторкнути витоки сучасного положення Тибету як адміністративної складової КНР та з'ясувати причини тривалої боротьби ТАР за національне самовизначення та розглянути питання залучення міжнародної спільноти до розгляду даного питання.

Після падіння Гоміньдану та переміщення уряду Чан Кайші та його прибічників на о. Тайвань в 1949 р. нова комуністична влада Китаю впритул наблизилася до «залагодження тибетського питання» та «відновлення історичної справедливості». До цих пір Тибет практично існував як самостійне політичне утворення з часів занепаду династії Цін у 1912 р. та починаючи з 1913 р. здійснював міжнародні зносини з Великою Британією, США та Індією в такій якості, однак продовжував розглядатися як невід'ємна складова китайських земель і владою КНР, і Гоміньданом. При цьому західний світ, здійснюючи контакти з Тибетом як з самостійним міжнародним актором, протягом 1940-х рр.. визнавав зверхність Китаю над цими територіями. Таким чином, в глибокий дисонанс в даному питанні вступила західна концепція права на самовизначення та відмова визнання незалежності Тибету при зберіганні політичних відносин з ним; прикладом останніх, зокрема, є ідея адміністрації Ф.Д.Рузвельта направити в Тибет військових представників Управління стратегічних служб у 1943 р., контактуючи з

Далай-ламою безпосередньо [23]. Протягом першої половини ХХ ст. та в роки після Другої світової війни США та західний світ продовжували дотримуватися ідеї про те, що Тибет належить Китаю, потураючи політичним амбіціям Пекіну, водночас не відкидаючи загальних слів про свободу та право на національне самовизначення. Як зазначає М.Гольдштейн, саме така політика подвійних стандартів з боку спочатку Великої Британії, а потім і США заклала підвалини для подальшої невизначеності політичного статусу Тибету [9, с. 11], а відтак і його сучасного становища на політичній карті світу.

Перші роки комуністичного правління Китаю великою мірою наслідували модель СРСР, у тому числі в питаннях, що стосувалися національного самовизначення (принаймні на тому рівні, що декларувався радянською конституцією). Після Другої світової війни внутрішня політика КНР вступила у фазу формування національно центристської держави, гарантуючи національним меншинам лише право існування в рамках відповідних автономних регіонів. У рамках цього підходу Тайвань, острів Хайнянь та Тибет проголошувалися невід'ємною частиною «єдиного Китаю» та підлягали «визволенню» (себто встановленню остаточного політичного контролю та китаїзації). Перед лицем анексії своїх територій уряд Тибету звернувся по допомогу до Великої Британії та США, проте на той момент перша вже не розглядала Тибет як зону власних стратегічних інтересів, а США надали негативну відповідь на офіційний запит Лхаси [24, с. 42]. Маючи надію на залучення західних країн до розв'язання питання загрози китайського вторгнення, тибетський уряд також вирішив сформулювати й направити офіційну місію в США та Велику Британію для особистих роз'яснень ситуації, що склалася. Також через американського журналіста Л.Томаса, що висвітлював події в Тибеті, уряд направив листа президентові Г.Трумену та держсекретареві Д.Ачесону [25, с. 11]. Відповідь з боку США та Великої Британії, однак, знову була негативною. Відтак китайське вторгнення до Тибету стало невідворотним.

Мао Цзедун, проте, усвідомлював, що міжнародний імідж КНР та її відносини з впливовими країнами світу може суттєво постраждати, якщо буде здійснено пряме військове вторгнення на територію Тибету, адже ці території через свою незалежну практику зовнішніх зносин заробили собі доволі специфічний міжнародний статус. Таким чином, одночасно «відновити історичну справедливість» та не налаштувати зовнішній світ проти себе можна було в мирний спосіб, а саме – шляхом підписання угоди з Лхасою про визнання зверхності Китаю. Зрозуміло, що Лхаса б не погодилася попроситися зі своїм суверенітетом, тож тепер введення китайських військ мало бути здійснено для «переконання» та залучення уряду Тибету до переговорного процесу. У жовтні 1950 р. китайська армія зайняла м. Шамдо, розпочавши процес «повернення земель». Це змусило Тибет знову звернутися по допомогу до Великої Британії, США, Індії та ООН, проте знову безрезультатно [26]. Не маючи достатньої військової потуги для протистояння китайській армії, Тибет погодився на перемовини, результатом яких стало підписання «Сімнадцяти пунктів» – угоди, згідно якої Лхаса визнавала сюзеренітет КНР, встановлюючи повний військовий контроль над Тибетом, хоча в документі й було прописано положення про збереження звичної політико-економічної системи Тибету на перших порах, дозволено використання тибетської мови та відправлення релігійних культів [3, с. 3]. У подальшому Мао планував використати Далай-ламу в якості ідеологічного інструменту, аби повернути

тибетців до сприйняття китайського домінування та інтеграції в комуністичну структуру КНР. Якраз на цьому етапі США включаються в проблематику Тибету, адже Вашингтон в цей час вдався до політики стримування червоного Китаю. Далай-ламі було запропоновано покинути Тибет, денонсувати договір та емігрувати (зокрема, пропонувалося навіть перевезти духовного лідера тибетців до США), проте Далай-лама відмовився, оскільки США все ще не проявляли себе як захисник Тибету – незалежної країни [9, с. 18].

Попри практично відсутню фактичну підтримку Тибету на початку 1950-х рр., вже в 1956 – 1957 рр., коли комуністична верхівка Китаю розпочинала «комунізацію» ТАР, США направили своїх інструкторів до Тибету для навчання місцевих повстанців та надсилати зброю – знову ж таки, не для підтримки руху за незалежність, а для стримування КНР. Направлення представників ЦРУ в Тибет для таких цілей відбулося не без допомоги брата Далай-лами, Г.Тондупа, що вже встановлював зв'язки зі США раніше [27]. Результати озброєння та тренування повстанців, що виступили проти китайської влади у березні 1959 р., тим не менш, не виправдали сподівань противників комуністичного панування в Тибеті: навіть за допомоги ЦРУ тибетським бойовикам не вдалося здобути та утримати скільки-небудь тибетської території для створення плацдарму й розбудови «Вільного Тибету», як планувалося. У подальшому ЦРУ допомогло бойовикам у створенні плацдарму на півночі Непалу, проте на політичний ландшафт Тибету цей крок впливу не мав. Таким чином, при відсутності вдалих кроків відвоювання самостійності Тибету за допомогою зброї, розпочалася битва за розуми західного світу між Пекіном та представниками Тибету в еміграції, яка триває дотепер.

Вербальні спроби представників Тибету в екзильні достукатися до США та ООН мали свої плоди. Так, питання про право національного самовизначення Тибету знову прозвучало в риториці США в 1960 р., про що свідчить лист держсекретаря адміністрації Д.Ейзенхауера К.Гертера Далай-ламі, що містив позицію уряду США щодо становища Тибету на міжнародній арені: «Хоча США історично визнавали Тибет таким, що знаходиться під управлінням Китаю, американський народ традиційно підтримував принцип самовизначення... народ Тибету має самостійно визначати своє політичне майбутнє» [28]. Крім того, в 1961 та 1965 рр. США підтримали резолюції ООН щодо Тибету, які теж стосувалися права на самовизначення та порушували питання недотримання прав людини в ТАР. Тим не менш, далі висловлення подібного «глибокого занепокоєння», США та ООН не вдавалися до оперативних кроків в даному напрямку, а після 1969 р. Тибет знову втратив політичну привабливість для Вашингтона, коли тандем Г.Кіссінджера та Р.Ніксона приступив до зближення з КНР. У 1972 р. Р.Ніксон відвідав Пекін, а в 1979 р. до Вашингтону прибув новий очільник Китаю – Ден Сяопін. Того ж року між США та Китаєм було укладено Угоду про торгівельні відносини. Непальську базу ЦРУ було закрито, а з потеплінням у відносинах між Пекіном та Вашингтоном питання статусу Тибету перетворилося на «валізу без ручки». Для зовнішньої політики часів адміністрацій Р.Ніксона та Дж.Картера Тибет не становив собою складову національних інтересів США та міг навіть стати на заваді розвитку американсько-китайських відносин у 1970-х – першій половині 1980-х рр. [9, с. 23] У стратегічному відношенні дружні стосунки з Китаєм в цей час пояснюються необхідністю забезпечення стратегічної та військової безпеки США в Азійсько-Тихоокеанському регіоні: після виведення американських військ із В'єтнаму позиції США в регіоні похитнулися. Натомість Радянський союз укріпив своє

положення в Тихому океані, уклавши з урядом В'єтнаму договір про оборону в 1978 р. та отримавши доступ до затоки Камрань. Американці, втрачаючи своє положення в регіоні, ризикували відтак втратити свої філіппінські бази Кларк та Субік на сході Тихого океану [3, с. 12]. У цих умовах налагодження відносин з Китаєм – сусідом СРСР набувало стратегічного сенсу для Вашингтону. Зрозуміло, що в таких умовах біполярного протистояння проблематика Тибету опинялася на задньому подвір'ї зовнішньої політики США.

Після смерті Мао та падіння «банди чотирьох» зовнішня політика Китаю зазнала суттєвих змін. Окрім власне нормалізації відносин зі США, уряд Ден Сяопіна приступив до перегляду проблемних питань внутрішнього устрою КНР, зокрема, до питання Тибету. У 1978 р. керівництво Китаю впустило з в'язниць ряд «в'язнів совісті» та дозволила представникам Тибету в екзилі відвідати батьківщину. У такий спосіб Пекін планував переконати далай-ламу повернутися в Тибет з Індії, де він перебував в еміграції з 1960-х рр. Але про автономне управління Тибетом годі було і мріяти: ТАР мав бути підконтрольним КПК, хіба що в регіоні дозволялося здійснювати управління тибетцям – представникам компартії. Таким чином, повернення Далай-лами в Тибет означало його політичне підпорядкування КПК [9, с. 28]. Так влада Китаю планувала вирішити кілька задач: закріпити легітимність зверхності Китаю в Тибеті, зняти з повістки дня міжнародної спільноти тибетську проблематику та переконати жителів ТАР сприйняти себе як невід'ємну частину КНР. У свою чергу, Далай-лама усвідомлював, що його згода на подібний компроміс означатиме підрив його духовних позицій та зраду тибетського народу; крім того, повернися він до Тибету на умовах КПК, про перспективи здобуття Тибетом незалежності можна було забути назавжди [9, с. 32].

Протягом 1980-х рр. політика КНР щодо Тибету продовжувала ґрунтуватися на спробах вмовити Далай-ламу прийняти пропозицію китайського уряду, тоді як на міжнародній арені тибетське питання опинилося в небезпеці: реформи Ден Сяопіна перетворили Китай на престижного міжнародного актора та впливову економічну силу глобального характеру, відтак міжнародна спільнота, і Вашингтон зокрема, були зацікавлені у встановленні та закріпленні дружніх стосунків з Пекіном. Більше того, основною метою зовнішньої політики США в Азійсько-Тихоокеанському регіоні в 1980-х рр. був саме розвиток стратегічного партнерства з Китаєм. Зокрема, в цей час Китай домігся успіху в галузі залучення американських інвестицій; станом на 1987 р. США посіли друге після Гонконгу місце в іноземних інвестуваннях в китайську економіку, а за обсягом товарообміну з Китаєм посіли третє місце після Гонконгу та Японії [3, с. 7]. У цілому, зближення Китаю та США у 1980-х рр. стало одним з найважливіших зовнішньополітичних досягнень Вашингтону в ХХ ст. Тож важливою задачею для керівництва Тибету в еміграції стала інтенсифікація контактів з представниками західного світу та педалювання інтересів народу ТАР шляхом встановлення діалогу з Конгресом США та доступу на міжнародні політичні форуми. Основний упор в тибетському питанні було зроблено на фактор недотримання прав людини, що мало справити вплив на владу та народ США. Важливо було донести до американської влади інформацію про те, що в Китаї права людини не є настільки пріоритетними у внутрішній політиці, як в США та країнах Західної Європи. КПК вдавалася до асиміляції тибетського населення в культуру етнічної групи хань, що превалує на території Китаю, здійснювала контроль над буддистською культурою та її

поширенням і відправленням культів, обмежувала навчання тибетців рідною мовою тощо [29, с. 1]. Хоча за правління Ден Сяопіна загальна картина прав людини на території Китаю зазнала певних покращень, саме ситуація в Тибеті слугувала нагадуванням про те, що керівництво Китаєм здійснюється на авторитарних засадах, а реформи та лібералізація все ж таки є явищем доволі обмеженим [3, с. 28].

Важливою подією в рамках цієї міжнародної кампанії стало запрошення та виступ Далай-лами 21 вересня 1987 р. перед Радою Конгресу з питань прав людини, який включав у себе акцентування на анексії Тибету китайськими військами та порушенні Пекіном норм міжнародного права щодо жителів Тибету, закиди стосовно грубого порушення прав людини на території ТАР, а також ряд пропозицій, що могли б сприяти нормалізації та залагодженню тибетського питання [30, с. 27–30]. Виступ справив враження на керівництво США, і 22 грудня 1987 р. Р.Рейган підписав Закон про асигнування зовнішньої політики на 1988 – 89 фінансові роки з урахуванням проблематики Тибету. У законі містилися зауваження щодо важливості дотримання прав людини в Тибеті в рамках розвитку американсько-китайських відносин, спонукання КНР до встановлення конструктивного діалогу з Далай-ламою стосовно положення жителів Тибету та поваги до їхніх прав, підкреслено важливість участі США в справі звільнення тибетських в'язнів совісті тощо [31]. Реакція Пекіну на це рішення була вельми ворожою, оскільки прийняття закону могло на додачу потенційно зашкодити туристичному іміджу Китаю, який потребував фінансових вливань ззовні для проведення внутрішньої модернізації, а туристичні потоки в Тибет становили собою важливу складову економічної розбудови КНР.

Слід зазначити, що положення, сформульовані в законі, не становили собою реального важеля тиску на Китай в розв'язанні тибетського питання, проте влада Тибету в екзилі визнала прийняття цього документу таким, що відкриває нову сторінку у американсько-тибетських відносинах та сприятиме вирішенню питання китайського домінування в ТАР. Насправді ж Тибет отримав по суті лише підтримку з боку Конгресу (законодавчої влади США), а не Держдепу (виконавчої влади), що справляло би реальний вплив на участь США в залагодженні тибетської проблеми. Крім того, розходження позицій Конгресу та Держдепу, яке існувало стосовно тибетського питання та його впливу на американсько-китайські відносини, заклало основи до певних дилем між двома гілками влади в області зовнішньої політики США щодо регіону.

Занадто оптимістичне сприйняття Тибетом підтримки Конгресу зіграло з населенням ТАР злий жарт: розтлумачивши підтримку Конгресу як офіційну позицію Вашингтону щодо тибетців та перспектив незалежності ТАР, монахи Дрепунгу вийшли на мирну демонстрацію протесту проти влади Китаю; згодом акції протесту охопили весь ТАР та призвели до кривавих антикитайських сутичок у тому ж 1987 р. Пекін звинуватив Далай-ламу та Конгрес США у провокації народного бунту та у втручанні Сполучених Штатів у внутрішні справи КНР.

Втручання США, проте, не можна назвати результатом одностайного рішення по тибетській проблематиці всіх гілок влади Сполучених Штатів: якщо Р.Рейган висловився на підтримку дій китайської армії, що «навела порядок» в регіоні, що повстав, Сенат США звинуватив Пекін в порушенні прав людини та звернувся до Президента з вимогою зустрітися з Далай-ламою. Далекосяжними наслідками рішення Сенату стала би безпосередня прив'язка продажу зброї США Китаю з

огляду на те, чи гарантує Пекін своїм мешканцям дотримання прав людини. Сенатові в тибетському питанні протистояв Держдеп США, який заявив про свою непідтримку Сенату та визнавши, що Тибет є невід'ємною частиною Китаю. У середині керівництва США відтак розгорнулася дискусія про необхідність відокремлення питання прав людини від втручання в зовнішні справи КНР. Зі свого боку, у жовтні 1987 р. Ден Сяопін піддав критиці представників Конгресу, що висловлювали Тибету підтримку. На початку 1988 р. Тибет було проголошено однією з шести точок протиріч між США та Китаєм [32]. Таким чином, у 1987 р. фактор Тибету став суттєвим дестабілізатором американсько-китайських відносин.

Протягом 1988 – 1989 рр. тибетське питання продовжувало залишатися складовою погіршення американсько-китайських відносин. Так, ілюстративним стало повстання у Лхасі під час візиту міністра закордонних справ Китаю У Сюецзяня до Вашингтону, в ході якого він, окрім інших питань, планував обговорити і становище Тибету та його вплив на тогочасні американсько-китайські стосунки. У 1989 р. проти повстанців у Тибеті було кинуто 27-му армію Китаю, а після придушення акцій протесту в регіоні запровадили військове положення. Продовження наступу КПК на демократичні цінності та права людини в Тибеті та придушення демократичних виступів на площі Тяньаньмень в результаті призвели до наказу президента Дж.Буша розпочати згортання програми продажу зброї Китаю зі США [33].

Внутрішні протистояння тибетців китайському впливові на території ТАР не вщухають і в XXI ст. Найбільше протистояння між Тибетом та Китаєм у XXI ст. припало на весну 2008 р., напередодні літніх Олімпійських ігор у Пекіні. Після обрання столиці КНР для проведення Олімпіади у 2001 р. жителі Тибету та правозахисники сподівалися на покращення суспільно-політичних умов всередині ТАР, але до позитивних змін ця подія не призвела попри заяви китайських чиновників [34]. Після антикитайських виступів Пекін посилив контроль над монастирями, суспільним та релігійним життям тибетців та обмежив використання тибетської мови в навчанні; натомість увага приділяється т.зв. «патріотичному навчанню» (себто китаїзації тибетської освіти). Антиурядові протести та репресії, що слідували за ними, знову повернули Тибет у повістку дня світової спільноти. Окрім численних в'язнів совісті, зниклих без вісти та закатованих, точна кількість яких донині залишається невідомою як для самих тибетців, так і для світової спільноти та відомих правозахисників, Пекін вдається до утисків тибетського буддизму: під ширмою «реновації» у 2016 р. влада Китаю розпорядилася зруйнувати велику частину будівлі релігійно-освітнього центру Ларонг Гар в провінції Січуань та дала добро на керівництво закладом представникам етнічної групи хань. Станом на 2018 р. в академії Ларонг Гар за управління, безпеку, вступ до закладу та формування навчальної програми відповідають 200 ставлеників КПК [29, с. 4–5].

У XXI ст. Держдеп США уважно слідкує за ситуацією з порушенням прав людини в Тибеті. Так, в 2014 р. було проголошено про масові незаконні ув'язнення, тортури та фізичне знищення тибетських в'язнів совісті, а також про переслідування представників тибетської інтелігенції. Усього відомо про 639 політичних в'язнів, заарештованих у зв'язку з повстаннями 2008 р. [35, с. 53] Наразі Держдеп також включений в розгляд питання втручання керівництва КНР в порядок релігійного наслідування особи духовного лідера Тибету. Так, позиція Пекіну щодо духовного майбутнього тибетців та фактору наявності на їхньому

боці харизматичного лідера, з яким, крім того, рахується світова спільнота, наступна: якщо нинішній Далай-лама помре в еміграції поза межами Китаю, тибетсько-китайський конфлікт можна буде вирішити на користь КНР, яка поставить над жителями Тибету власного представника в якості наступного духовного очільника спільноти. У червні 2015 р. заступник держсекретаря та особливий координатор з питань Тибету С.Сьюелл виступила з критикою КПК стосовно визначення наступного Далай-лами, відзначивши діяльність Пекіну як таку, що обмежує право на свободу віросповідання [36].

У ХХІ ст. перемовини між Тибетом та КНР продовжують тривати. Запровадження діалогу між керівництвом Тибету в еміграції та Пекіном не в останню чергу стало можливим завдяки Політичному актові щодо Тибету, підписаному Дж.В.Бушем в 2002 р., що надавав Держдепові повноваження «заохочувати» уряд КНР здійснювати переговори з Далай-ламою або його представниками та забезпечувати право жителів ТАР на збереження їхньої самобутньої ідентичності [37, с. 14]. Останній раунд переговорів щодо визначення статусу Тибету відбувся в 2010 р.; в 2015 р. Керманичі Китаю зібралися на Шостий робочий форум з питань Тибету та вкотре звинуватили Далай-ламу в сепаратизмі та засудили його пропозиції початку 2000-х рр. щодо надання Тибету «виключної автономії», назвавши цю ідею «замаскованою незалежністю» [2, с. 22]. Фігура Далай-лами також використовується Пекіном у його відносинах з Вашингтоном: у 2017 р. КПК вустами китайської преси піддала жорсткій критиці дозвіл керівництва Каліфорнійського університету (м. Сан-Дієго) на проведення виступу духовного лідера в стінах учбового закладу в червні того ж року, пригрозивши «негативними наслідками» та згортанням між університетської співпраці між китайськими вишами та американським університетом [29, с. 3].

Найбільшим проявом підтримки Сполученими Штатами релігійних свобод та прав людини в Тибеті наразі є формат офіційних зустрічей між Далай-ламою та Президентом США. Так, президенти Б.Клінтон та Дж.В.Буш кілька разів зустрічалися з духовним лідером Тибету; за часів свого президентства Б.Обама чотири рази зустрічався з духовним Далай-ламою – у 2010, 2011, 2014 та 2016 рр. Проте зміст даних зустрічей стосувався виключно підтримки громадянських прав та релігійних свобод мешканців ТАР; власне ж позиція адміністрації США з часів Р.Рейгана є незмінною: під час останньої зустрічі у 2014 р. Б.Обама наголосив, що Тибет є «складовою КНР», а Сполучені Штати «не підтримують незалежність Тибету» [38]. Тож сучасна політика США щодо Тибету сконцентрована на вузькій темі дотримання прав людини в Тибеті як в адміністративній одиниці КНР в рамках національних інтересів США та відносин Вашингтону з Пекіном в цілому.

По великому рахунку, позиція США та західних держав щодо Тибету безпосередньо пов'язана з економічною потугою самого Китаю: зі становленням КНР на міжнародній арені як впливового політичного та економічного актора підтримка Тибету Сполученими Штатами та країнами західного світу зійшла нанівець (як це красномовно засвідчило ставлення адміністрацій Р.Ніксона та Дж.Картера до даного питання) [39]. За словами Х.Клінтон, США співпрацюють з великою кількістю країн, чії політичні системи не відповідають бажанням американців та в рамках яких громадяни Сполучених Штатів не стали б жити, проте лише через недотримання прав людини Вашингтону не слід розривати з цими країнами стосунки; яскравим прикладом цього і є Китай [1]. Адміністрація Б.Обами утримувалася від будь-яких серйозних заяв стосовно положення Тибету та

прав людини, вочевидь, для збереження продуктивних політико-економічних відносин з Пекіном. Нарешті, в ході свого візиту до Китаю у 2017 р. Д.Трамп не торкався обговорень дотримання прав людини в Тибеті. Відтак наріжним каменем відносин з Пекіном по суті з часів Ніксона – Картера були та залишаються економічні стосунки, тоді як дотримання прав національних меншин всередині КНР не є пріоритетним питанням. На користь цього факту говорить і те, що бюджет на фінансовий 2018 р. передбачає суттєві зменшення асигнувань американської підтримки Тибету, серед яких – скорочення фінансування Фонду Тибету та Програми Н.Шофела для співвітчизників, яка спрямована на освітні програми для тибетських біженців [40]. Тож під загрозою опиняються всі напрацювання з підтримки Тибету, які втілювалися з часів підписання Політичного акту щодо Тибету 2002 р.

Підсумовуючи, можна зробити наступні висновки щодо місця Тибету в зовнішній політиці США ХХ – ХХІ ст. У 1940-х – 1950-х рр. Тибет де-факто становив собою міжнародного актора, здатного здійснювати контакти з країнами західного світу попри той факт, що Вашингтон та Лондон не визнавали самостійності Тибету. Власне, підтримка зносин та одночасне невизнання самостійного статусу Тибету в подальшому і заклала невизначений статус цих земель для світової спільноти. Із появою «червоної загрози» в Азійсько-Тихоокеанському регіоні протягом короткого часу США вдавалися до підтримки тибетського руху спротиву китайському домінуванню, однак здебільшого це було продиктовано не політичним альтруїзмом та підтримкою незалежності регіону, а власними безпековими інтересами. Крім того, у перші роки лхасько-пекінського протистояння західний світ, до якого Тибет звертався по допомогу, будучи «найбільш антикомуністичною державою в світі» [25, с. 11], отримував хіба що запевнення у «крайній занепокоєності». Середина ХХ ст. ознаменувала собою становлення КНР як економічного гравця світової арени, що призвело до налагодження відносин між Пекіном та західними державами, і починаючи з 1970-х – 1980-х рр. єдиною можливістю заявити про себе для Тибету стала проблематика прав людини, яка привертає увагу США та країн Західної Європи. Дана проблематика також є основою для тривалої боротьби тибетців за національне самовизначення: під контролем комуністичного Китаю фінальною метою Пекіну було підпорядкувати та «комунізувати» Тибет, інкорпорувавши його в склад КНР за рахунок запровадження китайської політичної системи, ідеології та мови. Тибетський наратив у світі теж підлягає суттєвому впливу з боку Китаю: за допомогою цензури та пропаганди Пекін намагається всіляко замовчувати ці та подібні прояви тиску на мешканців ТАР, формувати суспільну думку про ситуацію в Тибеті, застосовуючи тиск та залякування, одночасно створюючи для себе позитивний зовнішньополітичний імідж [29, с. 9]; в якості *soft power*, що формує суспільну думку про Китай та його внутрішню політику (включаючи тибетське питання), виступає система Інституту Конфуція (лише в США таких центрів у системі вищої освіти нараховується 110 [41]). Тож попри систематичні звинувачення тибетців у сепаратизмі необхідно усвідомлювати, що КПК підточувала відносини між китайцями й тибетцями за рахунок політики «зрівнялівки» та перекроювання демографічного ландшафту ТАР, заселяючи регіон китайцями – представниками етнічної групи хань, що домінує в Китаї [42], та успішно формуючи відповідний імідж Тибету на міжнародній арені.

У подальшому фактор Тибету та прав людини перетворився на ситуативний важіль впливу з боку США на Китай як на свого майбутнього основного конкурента в світовій політиці, адже єдина наддержава, що залишилася на політичній карті світу в рамках постбіполярної системи, нарешті отримала гідного суперника. Так, на початку ХХІ ст. США і Китай, з одного боку, є міжнародними економічними партнерами, а з іншого вже сформулювали положення регіональної конкуренції. Зокрема, одним з елементів цієї конкуренції є стратегічне протистояння Вашингтону та Пекіну в країнах Центральної Азії, звідки Китай активно відтісняє Росію. Зараз Тибет практично відсунуто на периферію зовнішньої політики США, що для самого Тибету є вкрай небезпечним, адже питання про реінкарнацію Далай-лами стає все більш вагомим. Після смерті духовного лідера мирний процес переговорів Пекіну та Дарамсали, нинішньої політичної вотчини Тибету, може різко змінитися відкритим протистоянням та призвести до дестабілізації всередині Китаю.

Список використаних джерел та літератури

1. Guthrie D. The United States, China and Human Rights [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.forbes.com/sites/dougghuthrie/2012/04/05/the-united-states-china-and-human-rights/#308501864456> (Last Access: May 5, 2018) – Title from the Screen.
2. Lum T. Human Rights in China and U.S. Policy: Issues for the 114th Congress / T.Lum. – Congressional Research Service, 2015. – 47 p.
3. Vause W. G. Tibet to Tiananmen: Chinese Human Rights and United States Foreign Policy / W.Vause // Occasional Papers. Reprint Series in Contemporary Asian Studies, 1989. – №. 6. – School of Law, University of Maryland. – 47 p.
4. Jacobsen H. The Tibet – China Question under Investigation: A Master Thesis in Development and International Relations / Henrik Skaksen Jacobsen. – Aalborg, 2012. – 64 p.
5. Clinton H. Living History / H.Clinton. – New York: Simon & Schuster, 2003. – 562 p.
6. Харпер Г. Семь лет в Тибете: моя жизнь при дворе Далай-ламы / Г.Харпер. – СПб.: Азбука-Аттикус, 2017. – 480 с.
7. Goldstein M. The United States, Tibet and the Cold War / M.Goldstein // Journal of Cold War Studies. – 2005. – 8 (2). – P. 145–164.
8. Goldstein M. The Dalai Lama's Dilemma / M.Goldstein // Foreign Affairs. – 1998. – 77 (1). – P. 83 – 97.
9. Goldstein M. Tibet, China and the United States: Reflections on the Tibet Question / M.Goldstein. – Occasional Paper of the Atlantic Council of the United States, 1995. – 72 p.
10. Hom S. Getting Beyond Business as Usual for US – China Human Rights Policy / S.Hom // Harvard Asia Pacific Review. – Spring 2009. – P. 11–15.
11. Bekemeyer A. The Nuances of the US – Tibet Relationship / A. Bekemeyer // Michigan Journal of History. – 2009. – Vol. VII, Issue 1[Electronic Resource] – Mode of Access: <https://michiganjournalhistory.files.wordpress.com/2014/02/bekemeyer2.pdf> (Last Access: May 5, 2018) – Title from the Screen.
12. Dumbaugh K. Tibet: Problems, Prospects, and U.S. Policy /K.Dumbaugh. – CRS Report for Congress. – July 2008. – 28 p.
13. The Outlook for U.S. – China Relations Following the 1997 – 1998 Summits: Chinese and American Perspectives on Security, Trade, and Cultural Exchange [P.Koehn & Y.Cheng] – Hong Kong: Chinese University Press, 1999. – 403 p.
14. Гончар Б. «Силова дипломатія» США в Азійсько-Тихоокеанському регіоні за президентства Б.Обами / Б.Гончар // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – 2014. – № 1 (119). – С. 8–12.
15. Коваль О. «Тибетське питання»: деякі історичні та політологічні аспекти проблеми /О.Коваль, П.Ленський // Зовнішні справи. – 2008. – № 7. – С. 40–43.
16. Шевчук О. Система безпеки Азійсько-Тихоокеанського регіону: фактори формування та тенденції розвитку. Монографія / О.Шевчук. – Миколаїв: вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 200 с.

17. Гулина Е. В. Тибетский вопрос во внешней политике КНР / Е.Гулина // Актуальные проблемы современных международных отношений. – 2014. – № 4. – С. 50–58.
18. Андреева Т.Л. Тибетский фактор в американо-китайских отношениях /Т.Андреева, К.Керн // Вестник Томского государственного университета. – 2016. - № 404. – С. 22 – 26.
19. Мирошников С.Н. Восстание в Тибете в 1959 году и политика США в Азии / С.Мирошников // Вестник ТГПУ. Философия. История. – 1999. – № 1 (10). – С. 61–62.
20. Овчаренко А.О. Етнополітичний конфлікт КНР та Тибету /А.Овчаренко, І.Чупілка // Гуржіївські історичні читання. – 2014 – 2015. – Вип. 8/9. – С. 219 – 220.
21. Ярошенко Є. Місце України в глобальних стратегіях Китаю / Є.Ярошенко, В.Перебийніс. – Міжнародний центр перспективних досліджень, 2015. – 22 с.
22. Гарри И.Р. Тибетский вопрос и национальная политика КНР в Тибете (1951 – 2001 гг.): дис. д-р. ист. наук: 07.00.03 / Гарри Ирина Редбиевна. – Улан-Удэ, 2009. – 497 с.
23. Knaus J. Orphans of the Cold War. America and the Tibetan Struggle for Survival [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/books/first/k/knaus-orphans.html?scp=123&sq=cold%2520war&st=cse> (Last Access: May 22, 2018) – Title from the Screen.
24. Goldstein M. The Snow Lion and the Dragon. China, Tibet, and the Dalai Lama / M.Goldstein. – Berkeley: University of California Press, 1999. – 165 p.
25. Duncan J. American Journalism and the Tibet Question, 1950 – 1951: Master of Arts Thesis / James August Duncan. – Ames, Iowa, 2011. – 97 p.
26. Nair P. Did the US Just Abandon Tibet? [Electronic Resource] – Mode of Access:<https://thediplomat.com/2017/06/did-the-us-just-abandon-tibet> (Last Access: May 22, 2018) – Title from the Screen.
27. Bageant J. CIA’s Secret War in Tibet [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.historynet.com/cias-secret-war-in-tibet.htm> (Last Access: May 22, 2018) – Title from the Screen.
28. A Letter from Secretary of State Herter to the Dalai Lama, February 20, 1960 // Foreign Relations of the United States, 1958 – 1960, China, Vol. XIX [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1958-60v19/d401> (Last Access: May 22, 2018) – Title from the Screen.
29. Dorjee T. Testimony Before the Congressional-Executive Commission on China on “Tibet from All Angles”: Protecting Human Rights, Defending Strategic Access, and Challenging China’s Export of Censorship Globally /T.Dorjee. – Russel Senate Office Building, 2018. – 12 p.
30. 30 Years of Resistance: The Legacy of the 1987 Lhasa Protests. Tibet Watch, Thematic Report. – 27 September 2017. – 34 p.
31. H.R. 1777 – Foreign Relations Authorization Act, Fiscal Years 1988 and 1989 [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.congress.gov/bill/100th-congress/house-bill/1777> (Last Access: May 22, 2018) – Title from the Screen.
32. Gargan E. Chinese Official Lists 6 Grievances against U.S. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.nytimes.com/1988/02/16/world/chinese-official-lists-6-grievances-against-us.html> (Last Access: May 22, 2018) – Title from the Screen.
33. Gerstenzang J. Bush Halts Arms Sales Over China Repression [Electronic Resource] – Mode of Access: http://articles.latimes.com/1989-06-06/news/mn-1699_1_chinese-students-chinese-army-chinese-military-leaders (Last Access: May 22, 2018) – Title from the Screen.
34. Clarey C. Despite Worries Over Rights, it Wins on 2nd Round of Voting: Beijing is Awarded 2008 Summer Olympics [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.nytimes.com/2001/07/14/news/despite-worries-over-rights-it-wins-on-2d-round-of-voting-beijing-is.html> (Last Access: May 22, 2018) – Title from the Screen.
35. Congressional-Executive Commission on China. Annual Report 2014. – Washington, D.C.: US Government Printing Office. – 316 p.
36. Sewall S. Remarks Delivered at the “Lockdown in Tibet” Event [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://2009-2017.state.gov/j/remarks/243814.htm> (Last Access: May 22, 2018) – Title from the Screen.
37. Lawrence S. The Tibetan Policy Act of 2002: Background and Implementation / S.Lawrence. – Congressional Research Service, 2014. – 39 p.
38. Chambers F. “We Are Not In Favor of Independence”: President Barack Obama Reiterates U.S. Position That Tibet is Part of China[Electronic Resource] – Mode of Access:

<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2831586/We-not-favor-independence-President-Barack-Obama-reiterates-U-S-position-Tibet-China.html> (Last Access: May 22, 2018) – Title from the Screen.

39. Wangchen D. Putting Tibet Back on the Agenda [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-tibet-human-rights-commitments-by-dhondup-wangchen-2018-05> (Last Access: May 22, 2018) – Title from the Screen.

40. Sung P. China Is Abusing Human Rights in Tibet. Here's What the US Can Do to Help [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.dailysignal.com/2017/06/02/china-abusing-human-rights-tibet-heres-us-can-help/> (Last Access: May 5, 2018) – Title from the Screen.

41. Confucius Institute U.S. Center [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.ciuscenter.org> (Last Access: May 5, 2018) – Title from the Screen.

42. Bajoria J. The Question of Tibet [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.cfr.org/backgrounder/question-tibet> (Last Access: May 5, 2018) – Title from the Screen.

References

1. GUTHRIE, D. (2012) *The United States, China and Human Rights* [Online] – Available from: <https://www.forbes.com/sites/dougguthrie/2012/04/05/the-united-states-china-and-human-rights/#308501864456> [Accessed: May 5, 2018].

2. LUM, T. (2015) *Human Rights in China and U.S. Policy: Issues for the 114th Congress*. Congressional Research Service.

3. VAUSE, W. G. (1989) Tibet to Tiananmen: Chinese Human Rights and United States Foreign Policy. *Occasional Papers. Reprint Series in Contemporary Asian Studies*. No. 6.

4. JACOBSEN, H. (2012) *The Tibet – China Question under Investigation*. Unpublished Thesis (Master Degree). Aalborg, Aalborg University.

5. CLINTON, H. (2003) *Living History*. New York: Simon & Schuster.

6. HARRER, G. (2017) *Sem' let v Tibete: moya zhyzn' pri dvore Dalai-lamy*. Saint-Petersburg: Azbooka - Attikus.

7. GOLDSTEIN, M. (2005) The United States, Tibet and the Cold War. *Journal of Cold War Studies*. # 8 (2). – P. 145 – 164.

8. GOLDSTEIN, M. (1998) The Dalai Lama's Dilemma. *Foreign Affairs*. 77 (1). – P. 83 – 97.

9. GOLDSTEIN, M. (1995) *Tibet, China and the United States: Reflections on the Tibet Question*. *Occasional Paper of the Atlantic Council of the United States*. The Atlantic Council of the United States.

10. HOM, S. (2009) Getting Beyond Business as Usual for US – China Human Rights Policy. *Harvard Asia Pacific Review*. P. 11 – 15.

11. BEKEMEYER, A. (2009) The Nuances of the US – Tibet Relationship. *Michigan Journal of History*. Vol. VII, Issue 1 [Online] – Available from: <https://michiganjournalhistory.files.wordpress.com/2014/02/bekemeyer2.pdf> [Accessed: May 5, 2018].

12. DUMBAUGH, K. (2008) Tibet: Problems, Prospects, and U.S. Policy. CRS Report for Congress. Congressional Research Service.

13. KOEHN, P. & CHENG, Y. (eds.) (1999) *The Outlook for U.S. – China Relations Following the 1997 – 1998 Summits: Chinese and American Perspectives on Security, Trade, and Cultural Exchange*. Hong Kong: Chinese University Press.

14. HONCHAR, B. (2014) «Sylova dyplomatiya» SSHA v Aziys'ko-Tyhookeans'komy regioni za prezidentstva B.Obamy. *Visnyk Kyivs'kogo natsional'nogo universitetu imeni Tarasa Shevchenka. Istoriya*. № 1 (119). P. 8 – 12.

15. KOVAL', O. & LENS'KIY, P. (2008) «Tybets'ke pytannya»: deyaki istorychni ta politilohichni aspekty problemy. *Zovnishni spravy*. № 7. P. 40 – 43.

16. SHEVCHUK, O. (2010) *Systema bezpeky Aziys'ko-Tyhookeans'kogo regionu: faktory formuvannya ta tendentsii rozvytky. Monografiya*. Mykolaiv: vyd-vo ChDU im. Petra Mogyly.

17. GULINA, E. (2014) Tibetskiy vopros vo vneshney politike KNR. *Aktual'nye problemy sovremennyh mezhdunarodnyh otnosheniy*. № 4. P. 50 – 58.

18. ANDREEVA, T. & KERN, K. (2016) Tibetskiy faktor v amerikansko-kitaiskih otnosheniyah. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta*. № 404. P. 22 – 26.

19. MIROSHNIKOV, S. (1999) Vosstanie v Tibete v 1959 gody I politika SSHA v Azii. *Vestnik TGPU. Filosofiya. Istoriya*. № 1 (10). P. 61 – 62.

20. OVCHARENKO, A. & CHUPILKA, I. (2014 – 2015) Etnopolitychnyi konflikt KNR ta Tybety. *Gurzhiivs'ki istorychni chytannya*. Vol. 8/9. P. 219 – 220.

21. IAROSHENKO, Ye. & PEREBYINIS, V. (2015) *Mistze Ukrainy v global'nyh strategiyah Kitaiu*. Mizhnarodniy centr perspektivnyh doslidzhen'.
22. GARRI, I. (2009) *Tibetskiy vopros I natsional'naya politika KNR v Tibete (1951 – 2001 gg.)*. Unpublished Thesis (DoS). Ulan-Ude, Instityt mongolovedeniya, buddologii I tibetologii Sibirskogo otdeleniya RAN.
23. KNAUS, J. (1999) *Orphans of the Cold War. America and the Tibetan Struggle for Survival* [Online] – Available from: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/books/first/k/knaus-orphans.html?scp=123&sq=cold%2520war&st=cse> [Accessed: May 22, 2018].
24. GOLDSTEIN, M. (1999) *The Snow Lion and the Dragon. China, Tibet, and the Dalai Lama*. Berkeley: University of California Press.
25. DUNCAN, J. (2011) *American Journalism and the Tibet Question, 1950 – 1951*. Unpublished Thesis (Master Degree). Ames, Iowa State University.
26. NAIR, P. (2017) *Did the US Just Abandon Tibet?* [Online] – Available from: <https://thediplomat.com/2017/06/did-the-us-just-abandon-tibet> [Accessed: May 22, 2018].
27. BAGEANT, J. (2006) *CIA's Secret War in Tibet* [Online] – Available from: <http://www.historynet.com/cias-secret-war-in-tibet.htm> [Accessed: May 22, 2018].
28. A Letter from Secretary of State Herter to the Dalai Lama, February 20, 1960 (1960) *Foreign Relations of the United States, 1958 – 1960, China*, Vol. XIX [Online] – Available from: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1958-60v19/d401> [Accessed: May 22, 2018].
29. DORJEE, T. (2018) *Testimony Before the Congressional-Executive Commission on China on "Tibet from All Angles": Protecting Human Rights, Defending Strategic Access, and Challenging China's Export of Censorship Globally*. Russel Senate Office Building.
30. *30 Years of Resistance: The Legacy of the 1987 Lhasa Protests*. Tibet Watch, Thematic Report (2017). Tibet Watch.
31. *H.R. 1777 – Foreign Relations Authorization Act, Fiscal Years 1988 and 1989* (1987) [Online] – Available from: <https://www.congress.gov/bill/100th-congress/house-bill/1777> [Accessed: May 22, 2018].
32. GARGAN, E. (1988) *Chinese Official Lists 6 Grievances against U.S.* [Online] – Available from: <https://www.nytimes.com/1988/02/16/world/chinese-official-lists-6-grievances-against-us.html> [Accessed: May 22, 2018].
33. GERSTENZANG, J. (1989) *Bush Halts Arms Sales Over China Repression* [Online] – Available from: http://articles.latimes.com/1989-06-06/news/mn-1699_1_chinese-students-chinese-army-chinese-military-leaders [Accessed: May 22, 2018].
34. CLAREY, C. (2001) *Despite Worries Over Rights, it Wins on 2nd Round of Voting: Beijing is Awarded 2008 Summer Olympics* [Online] – Available from: <https://www.nytimes.com/2001/07/14/news/despite-worries-over-rights-it-wins-on-2d-round-of-voting-beijing-is.html> [Accessed: May 22, 2018].
35. *Congressional-Executive Commission on China. Annual Report 2014* (2014). Washington, D.C.: US Government Printing Office.
36. SEWALL, S. (2015) *Remarks Delivered at the "Lockdown in Tibet" Event* [Online] – Available from: <https://2009-2017.state.gov/j/remarks/243814.htm> [Accessed: May 22, 2018].
37. LAWRENCE, S. (2014) *The Tibetan Policy Act of 2002: Background and Implementation*. Congressional Research Service.
38. CHAMBERS, F. (2014) *"We Are Not In Favor of Independence": President Barack Obama Reiterates U.S. Position That Tibet is Part of China* [Online] – Available from: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2831586/We-not-favor-independence-President-Barack-Obama-reiterates-U-S-position-Tibet-China.html> [Accessed: May 22, 2018].
39. WANGCHEN, D. (2018) *Putting Tibet Back on the Agenda* [Online] – Available from: <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-tibet-human-rights-commitments-by-dhondup-wangchen-2018-05> [Accessed: May 22, 2018].
40. SUNG, P. (2017) *China Is Abusing Human Rights in Tibet. Here's What the US Can Do to Help* [Online] – Available from: <https://www.dailysignal.com/2017/06/02/china-abusing-human-rights-tibet-heres-us-can-help/> [Accessed: May 5, 2018].
41. *Confucius Institute U.S. Center* (2018) [Online] – Available from: <http://www.ciuscenter.org> [Accessed: May 5, 2018].
42. BAJORIA, J. *The Question of Tibet* (2008) [Online] – Available from: <https://www.cfr.org/backgrounder/question-tibet> [Accessed: May 5, 2018].

Galyna Mingazutdinova, PhD (history), Historian of the Research Department (history department), Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

THE EVOLUTION OF THE “TIBETAN QUESTION” IN THE U.S. FOREIGN POLICY AND ITS IMPACT ON THE SINO-AMERICAN RELATIONS (1949 – 2018)

***Abstract.** The article touches upon shaping the “Question of Tibet” within the framework of the U.S. foreign policy in XXth – early XXIst centuries. It is defined that in the early XXth century and in late 1940s, Tibet in fact presented an independent entity which held international communication with the most significant countries of the West. However, regardless of having the experience of international relations with Tibet, neither the UK nor the USA expressed the desire to recognize the independence of the former. In the next decades to come, this double-standard attitude would establish the basis for the Tibet’s uncertain position on the political map and in international relations. Special attention is paid to the efforts made by the Tibetan government in exile aimed to effect contact with the USA and the West and to describe the actual situation of the Tibetans under the rule of the Communist party. It is explored that during the years 1949 – 2018 the US policy towards Tibet was and remains deeply dependent from the China’s level of political influence and economic impact worldwide. The contemporary situation of the Tibetan question for the USA might be resumed as a situational stranglehold against the Chinese influence to push on human rights issues. It is concluded, based upon the American scholars’ in Tibetan studies works and the Tibetan dissidents’ confessions, that the current condition of the Tibetan culture and heritage, human rights record etc. under China’s rule remains under strict control of Beijing and causes serious concerns.*

***Key words:** Tibet, the USA, China, international relations, human rights, national self-determination, Dalai Lama XIV.*